

Przejawy zachowań
egoistycznych *u dzieci*
w wieku przedszkolnym

Spis treści

1. Wstęp	5
1.1. Czy egocentryczny przedszkolak = egoistyczne dziecko?	5
1.2. Jak kształtują się modele zachowań egoistycznych?	6
1.3. Błędy wychowawcze	9
1.4. Jakie zachowania przedszkolaka mogą być niepokojące?	10
2. Uspołecznianie dzieci profilaktyką zapobiegania rozwojowi zachowań egoistycznych u dzieci	11
2.1. „Maluchy walczące o łopatkę” – czyli jak reagować w sytuacji konfliktowej, jak im zapobiegać	11
2.2. „Czy możesz pożyczyć kredkę?” – trudna sztuka dzielenia się	12
2.3. „Zobacz, on potrzebuje twojej pomocy” – czyli jak nauczyć dziecko umiejętności dostrzegania potrzeb innych	15
3. Syndrom jedynaka	18
3.1. Porady dla rodziców	20
4. Scenariusze zajęć dla dzieci 3-letnich	22
4.1. Scenariusz: Kwoka	22
4.2. Scenariusz: Mój miś, twój miś, nasze misie	26
5. Scenariusze zajęć dla dzieci 4-letnich	29
5.1. Scenariusz: Przyjaciele	29
5.2. Scenariusz: Podwieczorek u zajączka	32
5.3. Scenariusz: Chwalipięta	36
6. Scenariusze zajęć dla dzieci 5-6-letnich	39
6.1. Scenariusz: Mój obrazek jest ładniejszy	39
6.2. Scenariusz: Rybki	42
7. Literatura	47

1. Wstęp

„Proszę pani, mój synek ciągle wyrywa zabawki rówieśnikom, często awanturuje się, by postawić na swoim, wymusza na innych, by robili to, co mu się podoba. Mam wrażenie, że on myśli tylko o sobie?”

„Proszę pani, Jacek mi zabiera misia!”

„Proszę pani, Krzysz mnie ugryzł, a ja chciałem tylko pobawić się tym autem co on...”

„Proszę pani, Asia porysowała mój obrazek! – Ale ona wzięła moją różową kredkę...”

Opisane sytuacje – to codzienna rzeczywistość wychowawców, którzy z pewnością każdego dnia przykładają dużą uwagę do tego, by nauczyć dzieci szacunku dla innych, wdrażają do dzielenia się zarówno swoimi zabawkami, jak i tymi, które znajdują się w przedszkolnej sali i – jak to mówią dzieci – są zwyczajnie „wspólne”.

Dlaczego pomimo naszych starań tak często obserwujemy u dzieci zachowania określone jako egoistyczne? I czy na pewno zachowania dzieci skupione na własnym „ego” są tożsame z nietolerowanym w naszym społeczeństwie egoizmem?

Aby zrozumieć istotę tego rodzaju zachowań naszych przedszkolaków i umieć odróżnić ich naturalne rozwojowe działania skupione na własnej osobie od tych egoistycznych, warto przeanalizować definicje egocentryzmu i egoizmu.

1.1. Czy egocentryczny przedszkolak = egoistyczne dziecko?

Granica między egocentryzmem a egoizmem dziecięcym jest niezwykle cienka, a pewne zachowania, które wynikają z naturalnej potrzeby, łatwo mogą przerodzić się w zachowania egoistyczne.

Egocentryzm – to postawienie swojego „ego” w centrum zainteresowań własnych i innych ludzi. Jest on cechą dzieci w wieku przedszkolnym zauważaną głównie u młodszych przedszkolaków.

Egocentryzm przedszkolaka stanowi etap jego rozwoju zarówno umysłowego, jak i społecznego, który służy wyrobieniu instynktu samozachowawczego, umiejętności obrony swojego „ja”. W wieku przedszkolnym „dziecko zaczyna się usamodzielniać i akceptuje swoją odrębność, co wiąże się z występującymi silnie w tym okresie zjawiskami uporu i negatywizmu. Oczywiście, trudno chwalić dziecko za to, że nie chce się dzielić swoimi zabawkami albo że pragnie, aby je uważać za najważniejszą osobę w rodzinie, jednak nie można się za to na nie gniewać. Człowiek w swojej strukturze psychicznej ma zakodowane pewne odruchy samoobronne, których nie można całkiem wyeliminować i chyba nie należy. Gdyby dziecko zupełnie pozbawić egocentryzmu, stałoby się niezdolne do życia. Nie byłoby w stanie skupić się

Egocentryzm

*Egocentryzm
przedszkolaka*

nad swoimi problemami, wyeksponować swoich potrzeb” (Krystyna Kołodziejczak „Jestem samolubem czyli o potrzebie uspołeczniania”, „Dziecięcy egoizm”, <http://www.adhdonline.pl/?dzieci-egoizm,69>).

Jak w wielu kwestiach związanych z procesem wychowania dzieci, tak i w podejściu do ich zachowań egocentrycznych należy jednak zachować dystans.

Utrzymywanie w normie odruchów egocentrycznych

Jednym z celów wychowania, jaki powinniśmy sobie postawić, powinno być odpowiednie pokierowanie dziećmi, tak aby ich odruchy i skłonności egocentryczne utrzymywały się w pożądanej normie, którą wspólnie ustalamy i respektujemy.

Egoizm

Jak podaje wiele opracowań psychologicznych, **egoizm** (łac. *ego* – ja) – to nadmierna albo wyłączna miłość do samego siebie, a osoba określana mianem egoisty kieruje się przeważnie własnym dobrem i interesem, nie zwracając uwagi na potrzeby i oczekiwania innych, odnosi wszystko do siebie, patrzy na świat poprzez pryzmat «JA», nie uznaje wewnętrznie systemu wartości społecznie akceptowanych.

Jak widać, rozwojowe zachowania młodszych przedszkolaków skupiających się w zabawie rówieśniczej czy kontaktach społecznych na własnej osobie, utrwalane poprzez brak reakcji ze strony dorosłych czy nieodpowiednie metody wychowawcze, mogą przerodzić się w zachowania egoistyczne kształtujące późniejszy charakter człowieka. I choć pewna doza egoizmu jest potrzebna do życia, to z pewnością jego nadmiar będzie prowadził do postaw niepożądanych i to nie tylko społecznie. Zachowania te staną się też szkodliwe dla samego dziecka, bo będzie ono wyrastało na samoluba, co z pewnością spowoduje, że jego kontakty społeczne z rówieśnikami oraz otaczającymi go ludźmi będą zdecydowanie trudniejsze.

1.2. Jak kształtują się modele zachowań egoistycznych?

Uspołecznianie dziecka zgodne z jego fazą rozwoju

Każde dziecko rodzi się jako istota aspołeczna i nabiera cech uspołecznienia dopiero w miarę swojego rozwoju. Pod wpływem kontaktów ze światem zewnętrznym kształtują się jego cechy charakteru oraz utrwalają różnorodne postawy i zachowania, w tym także te egoistyczne, samolubne. Zarówno rodzice, jak i wychowawcy powinni pamiętać o tym, że nie wolno utrwalać naturalnych zachowań egocentrycznych dzieci. Należy odpowiednio wcześnie zacząć trudny proces uspołeczniania dziecka, oczywiście, licząc się z ograniczonymi w różnych fazach rozwoju możliwościami dziecka.

Maluch

Małe dziecko w okresie poniemowlęcym prawie do końca pierwszego roku życia znajduje się w centrum zainteresowania osób dorosłych. Uzależnione od nich, z nimi związane uczuciowo, czuje, że może na nich liczyć, postrzega świat jako przyjazny i przewidywalny. Czuje się bezpiecznie. Jest to niezwykle istotne dla jego rozwoju i daje mu szansę do odważnego postawienia kolejnego kroku.

W miarę dalszego rozwoju dziecko zaczyna zdawać sobie sprawę z własnych możliwości. Zaczyna eksperymentować, sprawdzać, jakie skutki przynoszą jego działania. Chce dostać wszystko, co je zainteresuje, także dlatego, że lubi gromadzić przedmioty. Na tym etapie nie rozumie jeszcze, że rzeczy mają właścicieli. Półtoraroczne dziecko jest bardzo skupione na sobie i nastawione niemal całkowicie na branie.

*Egocentryzm
dziecka
1,5-letniego*

Maluch musi mieć wszystko natychmiast, nie wie, co to znaczy dzielić się i nie znosi niepowodzeń. Aby zdobyć atrakcyjną dla siebie zabawkę, potrafi odepchnąć inne dziecko, uderzyć je łopatką, klockiem, rzucić ulubioną zabawkę. W tym wieku dziecko jest jeszcze za małe, by wytłumaczyć mu, żeby bawiło się tylko swoimi rzeczami. Trudno będzie także przekonać je do dzielenia się z innymi, skoro nie wie, nie rozumie, co to takiego.

Większość dzieci w wieku do trzech lat ma trudności z kontaktami rówieśniczymi, ich wspólne zabawy muszą być najczęściej organizowane i prowadzone przez dorosłych albo przez starsze dzieci. Niestety, pozostawione same sobie maluchy, bez opieki dorosłych, popadają w nieustanne konflikty, które trzeba łagodzić, wyrrywają sobie wzajemnie zabawki, mogą sobie nawet zrobić krzywdę. Obserwując dzieci w tym wieku, łatwo można dostrzec, że nawet gdy są razem, bawią się każde osobno, od czasu do czasu wyrrywając sobie zabawki.

*Upór dzieci
w wieku do 3 lat*

W połowie 3. roku życia dziecko zaczyna zachowywać się całkowicie odwrotnie niż oczekują tego od niego dorośli. Jest uparte i mało elastyczne. Domaga się dokładnie tego, czego chce, kiedy chce i jak chce. Potrafi rozkazywać, dyrygować. Wytrwale obstaje przy swoim, domagając się, aby wszystko toczyło się tak samo. W sytuacjach konfliktowych z innymi dziećmi nadal jest nieustępliwy. W danej chwili potrafi gwałtownie czegoś chcieć, by za moment porzucić to i pokazać, że nie jest tym zainteresowane. W sporze z innym dzieckiem nie potrafi jednak ustąpić.

W tym okresie rozwojowym wpajanie do główki malucha zasad wspólnego działania czy dzielenia się bywa zadaniem żmudnym, wymagającym pomysowości i sprytu, by przekonać małego uparciucha.

Przedszkolak

Kiedy maluch przekracza progi przedszkola, doświadcza najczęściej pierwszych kontaktów społecznych w większej grupie rówieśniczej. Trzymając pod pachą ulubionego misia, niechętnie jednak podzieli się nim z nowymi kolegami. Ale kiedy kolega przyniesie atrakcyjne auto, które go zainteresuje, z pewnością podbiegnie, by mu je zabrać. W sali najmłodszych przedszkolaków nauczyciele świadomie tak aranżują kąciki zabawowe, by znalazło się w nich więcej zabawek jednego rodzaju, co ułatwia dzieciom zabawę – pozornie może się wydawać, że wspólną, ale jednak wciąż w większości równoległą. W drugiej połowie trzeciego roku życia przedszkolak na ogół zaczyna odczuwać przyjemność ze wspólnej zabawy z innymi dziećmi oraz rozumieć, że owa przyjemność wiąże się z koniecznością udostępnienia kolegom własnych zabawek. Jednak proces nauki takich zachowań jest długi

*Zabawa
równoległa*